

Innst. S. nr. 148

(2001-2002)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan og Sigbjørn Molvik om en forsøksordning med minipol på offentlige servicekontorer

Dokument nr. 8:40 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sette i verk forsøk med minipol der utkantkommuner som har etablert offentlige servicekontorer, gis mulighet til å delta i forsøket."

Som bakgrunn for forslaget viser forslagsstillerne til at mange lokalsamfunn har svært stor avstand til nærmeste vinmonopolutsalg, at det for innbyggerne i disse områdene er en ulempe å ha vanskelig tilgang på lovlige alkoholvarer, og at dette bidrar til at produksjon og kjøp av heimbrent og kjøp av smuglersprit er utbredt enkelte steder. Forslagsstillerne mener at en enklere tilgang til lovlige alkoholvarer således er både et alkoholpolitisk og distriktspolitisk tiltak.

Det anføres at nye vinmonopolutsalg lokaliseres til mindre byer og tettsteder, mens utkantområdene ikke tilgodeses med slike tilbud.

Det påpekes at Regjeringen ønsker å satse på offentlige servicekontorer der en tilbyr en rekke offentlige tjenester samlet på ett sted, og at minipol med et begrenset utvalg av vin og brennevin vil være et aktuelt produkt å tilby her, jf. den modellen som medisinsalg fungerer etter i dag.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jon Olav Alstad, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn Olsen, fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Elisabeth Røbekk Nørve og Inger Lise Aarrestad, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gun-

nar Ballo og Sigbjørn Molvik, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Due-sund og Magne Aarøen, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, legger vekt på å legge til rette for lovlig kjøp av alkohol. Komiteen viser til at det har blitt etablert og er under etablering et betydelig antall vinmonopol.

Komiteen viser til at det nå er etablert 157 vinmonopolbutikker. Våren 2001 fremmet Regjeringen forslag om å utvide landsplanen for vinmonopoletablering (1999-2002) med 20 ekstraordinære distriktsbutikker. Disse ble tildelt til kommuner høsten 2001. Innen utgangen av 2002 skal totalt 182 butikker være i drift. Dette innebærer en økning på 52 utsalg eller om lag 40 pst. på 3 år.

Komiteen legger vekt på at 46 kommuner, som ikke har butikk, vil få det. De 138 kommunene som ved utgangen av 2002 vil ha vinmonopolutsalg, gir et tilbud til 74 pst. av befolkningen. 18 pst. av befolkningen vil likevel bo lenger enn 15 km fra nærmeste vinmonopol.

Komiteen erkjenner at det ikke er mulig å etablere ordinære vinmonopol i akseptabel reiseavstand i utkantområder. Komiteen er opptatt av om tilgjengelighet av lovlig omsatt alkohol vil kunne resultere i mindre etterspørsel etter ulovlig solgte varer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er klar over at økt tilgjengelighet på alkohol fører til større skadevirkninger.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil støtte intensjonen i forslaget, nemlig å etablere flere polutsalg i

grisgrendte strøk. Ønsket om lovlig omsetning av kvalitetssikrede varer under forhold der kontroll med alder og tilstand til kunden kan sikres, er bakgrunnen for å tillate ytterligere vinmonopoletablering.

Komiteen er kjent med at dagens vinmonopolbutikker er delt inn i tre kategorier: Fullsortiment inklusive bestillings- og tilleggsutvalget med mer enn 5 000 produkter, hovedsortiment med om lag 740 produkter med om lag 50 tillegg i emballasjestørrelse (halvflasker og lignende) og ytterligere 150 produkter ut fra lokal etterspørsel og grunnsortiment inneholdende de 360 mest solgte produktene med om lag 50 tillegg i emballasjestørrelse (halvflasker og lignende) og ytterligere 150 produkter ut fra lokal etterspørsel. Komiteen legger til grunn at det av bedriftsøkonomiske hensyn ikke kan etableres utsalg med grunnsortiment for å gi et landsomfattende tilbud om lovlig omsatt alkohol.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ønsker etablering av flere mindre polutsalg. Flertallet ønsker derfor at A/S Vinmonopolet utreder om det vil være mulig å etablere driftskonsepter med mer begrenset vareutvalg og eventuelt noe begrenset åpningstid for å oppnå en tilfredsstillende tilgjengelighet for utkantstrøk. Flertallet ønsker at A/S Vinmonopolet utreder en modell for en så bred geografisk etablering som mulig, og at kommuner som i dag ikke har vinmonopol, skal kunne komme i betraktning for etablering av slike nye driftskonsepter.

Flertallet viser til brev av 4. mars 2002 der sosialministeren slår fast at etablering av forsøksordning for å kunne tilby et begrenset utvalg av vin og brennevin ved utvalgte offentlige kontorer krever lovendring, selv om det nærmeste vinmonopolutsalg tar ansvaret for oppfølging av slikt driftskonsept. Flertallet ønsker å få et utvidet salgstilbud uten lovendring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønsker å verne om vinmonopolordningen og legger til grunn at det gjøres best ved å utvide tilbudet til lovlig omsatt alkohol gjennom forskjellige vinmonopoltyper geografisk godt spredt i landet. Disse medlemmer forutsetter et samarbeid mellom kommunene og A/S Vinmonopolet om utsalgssteder.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ønsker at erfaring med slik etablering og eventuell innvirkning på ulovlig omsetting av alkohol blir formidlet til komiteen på adekvat måte.

Komiteen ser at det som en helt nødvendig konsekvens av bl.a. utvidelsen av antall polutsalg og lavere

alkoholavgifter satses betydelig på forebyggende tiltak. Komiteen vil derfor at det i den varslede rusplan skal tas høyde for en vesentlig satsing i forebyggingsarbeidet i skolehelsetjenesten, i kriminalomsorgen, i toll- og politiarbeidet i tillegg til en stor økning innenfor Sosial- og helsedirektoratets forebyggende arbeid.

På denne bakgrunn fremmer komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2002 utrede muligheter for å etablere driftskonsepter for vinmonopolutsalg med mer begrenset vareutvalg og eventuelt noe begrenset åpningstid for å oppnå en tilfredsstillende tilgjengelighet for utkantstrøk.

Stortinget ber Regjeringen innarbeide en opptrapping av det forebyggende rusarbeidet i den varslede rusplan i 2002."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil peke på at de siste 20 vinmonopolutsalgene som skal utbygges i 2002, er såkalte distriktspol. De som bor utenfor leveringsområdene for vinmonopolutsalg, det vil i de fleste tilfeller si i kommuner uten eget polutsalg, kan i dag bestille per telefon, e-post, eller brev og få levert varen gratis til postkontor eller med landpostbud. I tillegg åpner Vinmonopolet nettbutikk i april.

Disse medlemmer vil videre peke på at det vil være uheldig å legge salg av alkoholprodukter til samme lokaler som det blir gitt sosialhjelp i. Det vil gi et signal om at det offentlige anser tilgang på alkohol som et grunnleggende velferdsgode på linje med for eksempel sosialhjelp/trygd eller andre offentlige ytelser eller tjenester.

Disse medlemmer viser ellers til brev av 4. mars 2002 fra sosialministeren, som også Vinmonopolet har stilt seg bak, og fremmer følgende forslag:

"Dokument nr. 8:40 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan og Sigbjørn Molvik om en forsøksordning med minipol på offentlige servicekontorer – avvises."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil presisere at intensjonene i forslaget er å sette i verk en forsøksordning på noen få utvalgte steder. Disse medlemmer vil videre presisere at dette skal gjelde lokalsamfunn der innbyggerne har spesielt lang og tidkrevende reisevei til nærmeste ordinære polutsalg. På mange slike steder har man allerede etablert ordninger hvor innbyggerne kan få utført et begrenset utvalg offentlige tjenester i den lokale butikk. Blant disse er de mest vanlige posttjenester inkludert henting av alkoholholdige drikkevarer som er bestilt fra Vinmonopolet.

Disse medlemmer mener at det på et lite utvalg av slike steder – f. eks. 5 til 10 – kan etableres en forsøksordning der den lokale butikk i regi av og under kontroll av Vinmonopolet kan tilby et lite og begrenset utvalg av de mest vanlige alkoholholdige drikkevarer. Hensikten med forsøksordningen er å vinne erfaring både med de alkoholpolitiske konsekvenser og konsekvenser når det gjelder bruk og omsetning av ulovlige alkoholholdige drikkevarer – som hjemmebrent og smuglersprit.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet er av den oppfatning at ordningen med vinmonopol skal opphøre, og at alle alkoholholdige drikker skal kunne selges i vanlige forretninger basert på alkohollovens bestemmelser angående hvem som har lov til å kjøpe alkoholholdige drikker i Norge. I den forbindelse vil disse medlemmer vise til at stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Lodve Solholm og Harald T. Nesvik fra Fremskrittspartiet har fremmet forslag om at det skal fremmes nødvendige lovendringer slik at vin og sterkøl kan selges i dagligvareforretninger og spesialforretninger i Dokument nr. 8:66 (2001-2002) som ligger til behandling i komiteen. Disse medlemmer er imidlertid klar over at flertallet i Stortinget ikke på det nåværende tidspunkt er enig i at vinmonopolordningen skal avvikles. Sett i lys av dette vil disse medlemmer arbeide for at den norske befolkning får et best mulig tilbud innenfor de rammer som flertallet i Stortinget setter.

Disse medlemmer er enig med forslagsstillerne at det er en stor ulempe for innbyggere i lokalsamfunn med stor avstand til nærmeste vinmonopolutsalg å ha vanskelig tilgang på lovlige alkoholvarer. Disse medlemmer er enig med forslagsstillerne i at en effekt av dette er at det bidrar til at produksjon og kjøp av hjemmebrent samt kjøp av smuglersprit er utbredt enkelte steder. Disse medlemmer mener at dagens system med vanskelig tilgang på lovlige varer samt høye avgifter er med på å legge forholdene godt til rette for de som ønsker å omsette hjemmebrent eller smuglersprit.

Det er viktig, slik disse medlemmer ser det, at også personer bosatt på mindre steder skal ha tilgang til lovlige varer som tilbys nordmenn i andre og større steder og byer. Disse medlemmer er imidlertid av den oppfatning at forslagsstillernes ønske om å kunne opprette minipol på offentlige servicekontorer ikke er en god løsning med tanke på hvilke tjenester som skal tilbys ved disse kontorene. Offentlige servicekontorer skal drive med tjenesteproduksjon og ikke med salg av varer. I tillegg til dette så skal servicekontorene i stor grad være det stedet kommunens innbyggere henvender seg når de har behov for ulike tjenester fra kommunens side; det være seg søknad om økonomisk sosialhjelp, hjelpetiltak for å komme seg ut av rusavhengighet osv. Dette i seg selv skulle tilsi at et minipol ved disse kontorene ikke er en farbar vei.

Disse medlemmer vil vise til at de fleste typer varer selges på det lokale supermarkedet eller i dagligvarebutikker. Disse medlemmer finner det derfor naturlig at den varen det her er snakk om, selges sammen med andre mat- og drikkevarer til konsumpsjon. Til dagligvarehandelen kommer representanter for alle husholdninger på stedet og kan selv foreta sine valg. Når det gjelder hvem som henvender seg til servicekontorene, så er dette som oftest personer som har behov for en tjeneste eller ytelse fra det offentlige. På denne bakgrunn finner derfor disse medlemmer at dagligvarehandelen er det mest naturlige sted å foreta sine alkoholinnkjøp.

Inntil Stortingets flertall fatter beslutning om at vinmonopolordningen skal opphøre, så vil disse medlemmer fremme forslag om at flest mulig i Norge skal ha mulighet til å kunne kjøpe lovlige varer. Disse medlemmer vil i den forbindelse skissere en mulig måte å ordne dette på: I en del dagligvarebutikker finnes nå også medisinsalg med begrenset utvalg av medisiner. Disse oppbevares ofte i låste skap og er nærmeste apoteks ansvar selv om dagligvarehandelens personell kan betjene kundene. Disse medlemmer mener det ville være fornuftig å ha alkoholutsalg i dagligvarebutikker etter samme modell som apotekene organiserer sine medisinsalg, underlagt nærmeste vinmonopols ansvar. Dersom disse medlemmer får gjennomslag for sitt syn om at vin og sterkøl skal kunne omsettes i dagligvarehandelen på lik linje med øl, så er det naturlig at disse omtalte vinmonopolutsalgene i dagligvarebutikker vil omhandle salg av brennevin.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag til lovendringer slik at det kan åpnes for minipol i dagligvarebutikker etter samme modell som apotekenes medisinsalg i distrikter med lang vei til nærmeste apotek."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Dokument nr. 8:40 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan og Sigbjørn Molvik om en forsøksordning med minipol på offentlige servicekontorer – avvises.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag til lovendringer slik at det kan åpnes for minipol i dagligvarebutikker etter samme modell som apotekenes medisinsalg i distrikter med lang vei til nærmeste apotek.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2002 utrede muligheter for å etablere driftskonsepter for vinmonopolutsalg med mer begrenset vareutvalg og eventuelt noe begrenset åpningstid for å oppnå en tilfredsstillende tilgjengelighet for utkantstrøk.

Stortinget ber Regjeringen innarbeide en opptrapping av det forebyggende rusarbeidet i den varslede rusplan i 2002.

Oslo, i sosialkomiteen, den 23. april 2002

John I. Alvheim
leder

Asmund Kristoffersen
ordfører

Åse Gunhild Woie Duesund
sekretær